

Výstava Dějiny Československé obce legionářské

Výstava seznamuje diváka ve stručnosti s československým domácím a zahraničním bojem za samostatný stát za první světové války s důrazem na poutavý příběh československých legií. Následující panely pojednávají o životě legionářů po návratu do Československa a jejich práci v rámci největší legionářské organizace, kterou byla od roku 1921 Čs. obec legionářská. Mapována je jak obsáhlá činnost Obce, tak působení a osudy jejích nejvýznamnějších představitelů, a to ve slavné éře první republiky, v době odboje proti nacismu, i v krátké poválečné existenci Obce do jejího násilného zrušení. Popisováno je málo známé působení ČsOL v exilu po roce 1948. Celou výstavu uzavírají panely, věnující se vývoji a činnosti ČsOL od jejího obnovení v roce 1991. Celá výstava obsahuje několik stovek fotografií.

Technické parametry výstavy:

Počet panelů: 40

Velikost panelů: 850 x 2000 x 200 (š, v, h)

Velikost sbaleného panelu: 920 x 230 x 110 (d, š, v)

Váha panelu včetně obalu: 4,5 kg

Ukázky panelů:

DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ

Československá obec legionářská (ČsOL) byla založena 22. května 1921 československými legionáři, kteří se do osvobozené Československé republiky navrátili z bojů první světové války v Rusku, Francii a Itálii. Zakladatelské heslo promlouvá i k dnešku:

„Bez rozdílu politické příslušnosti dát všechny síly k upevnění státu, přispívat k vybudování armády v duchu národních a demokratických tradic, usilovat, aby boje politické a kulturní byly vedeny zbraní ducha, bez násilí a lži, hájit zájmy legionářů a starat se o jejich sociální problémy.“

Působení ČsOL jako důležitého prvku pro zajištění stabilního a demokratického charakteru republiky bylo násilně přerušeno nacistickým terorem. Po druhé světové válce přijala ČsOL do svých řad i účastníky z druhého odboje. Únorový komunistický převrat vedl opět k likvidaci

ČsOL a jejímu násilnému začlenění i s majetkem do Svaté bojovníků za svobodu, jenž byl pod kontrolou režimu. Přesto však ČsOL i v této těžké době žila činností zahraničních jednot, které pod vedením londýnského ústředí sdružovaly existivně příslušníky československé armády.

Poslední českoslovenští legionáři z první světové války, kteří se v roce 1991 podíleli na obnově ČsOL, již nežijí. Dnes ČsOL sdružuje účastníky boje za svobodu v druhé světové válce a novodobé válečné veterány, pozůstalé po účastnících národních odbojů a také příznivce, kteří chtějí rozvíjet tradiční hodnoty a ideály, z nichž v roce 1918 vzešel náš svobodný a demokratický stát.

V současnosti se ČsOL věnuje realizaci rozsáhlého projektu LEGIE 100, který v letech 2014–2020 přispěje významnou měrou k připomenutí a oslavám boje československých legií za samostatný stát.

VYSTAVU PŘIPRAVILA:

Československá obec legionářská

NA PŘÍPRAVĚ VYSTAVY SPOLUPRACOVALA:

Ministerstvo obrany České republiky

Národní historický archiv Praha

Národní archiv Praha

NA PŘÍPRAVĚ VYSTAVY SE PODÍLELI:

Jiří Filip, František Hroch, Zuzana Hrochová, Jiří Čechovský, Zuzana Fialová, Anna Šlymová

FOTOGRAFIE LASKAVĚ POSKYTLI:

Soukromí občané: Jiří Filip, Jiří Čechovský, Milan Majzl, Jaroslav

Historický historický archiv Praha, Vojenský historický archiv Praha, Archiv Národního muzea

POSTAVENÍ LEGIONÁŘŮ V ČESKOSLOVENSKU

Důležitý legionářský zákon č. 462 Sb. z. a. n. byl přijat dne 24. července 1919. Kodifikoval statut legionáře jako dobrovolníka československé revoluční armády, který do ní byl zařazen na základě přihlášky k některému orgánu Čs. národní rady podané nejpozději 28. října 1919, popřípadě který v této armádě dne 28. října 1918 dobrovolně sloužil, anebo kdo prokázal, že z důvodů na jeho vůli a moci nezávislých se nemohl v uvedený den k zařazení dostavit. Za legionáře byli považováni i ti, kteří byli z Čs. armády tělesně propuštěni a také Čechoslováci, kteří během války dobrovolně vstoupili do některé ze spojenek armád. Statut legionáře pochopitelně neziskal příslušníci Rudé armády, ani dalších armád, vzniklých za ruské občanské války.

znáčné podpory jejich poslanců. Za osem let intenzivní činnosti bylo do roku 1927 trvale umístěno ve státní službě asi 20 000 legionářů, v samosprávě více než tisíc a v soukromém sektoru 5 258.

Ústřední institucí, která byla pověřena koordinací veřejné sociální péče o legionáře, jejich rodiny a pozůstalé, byla Kancelář čs. legií. Tato instituce nahradila tzv. Likvidací úřad čs. zahraničních vojsk a skládala se ze zdravotního referátu, s nímž souvisely tzv. humanitní ústavy, dále z pozemkového a kolonizačního, umístovacího, podporného a živnostenského referátu. Působil při ní též evidenční úřad a finanční správa ruských legií.

František Danielovský, bývalý ruský legionář, osobní přednosta ministerstva národní obrany a předseda Kanceláře legií

Náčelník Kanceláře legií JUDr. Jan Laška, jenž se účastnil bojů první světové války v řadách 24. čs. střeleckého pluku

DĚTSKÁ ODDĚL, CHAJKOVSKÝ

Dětské hřiště pro děti legionářů v ozdravně v Krmu u Mladé Boleslavi

Řada představitelů nového československého státu chápala odpovědnost, kterou má republika vůči čs. legionářům. Vznik Československa by nebyl možný právě bez jejich odhodlaní vstoupit do boje za samostatnost vlasti. V prvních letech vzniklo několik zákonů, které měly legionářům usnadnit hledání zaměstnání. Válkou vyčerpaná ekonomika však nebyla schopna rychle pojmut desetitisíce legionářů, navracející se ze Sibiře v průběhu roku 1920. Výsledkem byl fakt, že až 15 000 legionářů po svém návratu nebylo schopno nalézt práci.

Legionáři se mnohdy marně snažili získat i dělnické zaměstnání s ohledem k tomu, že do té doby nebyli členy příslušných zaměstnaneckých spolků dancých továren a závodů. Často byly zaměstnavatelé ignorováni i příslušné zákony, které při obsazení míst legionáře částečně upřednostňovaly. Na druhou stranu, byli-li legionáři podle těchto ustanovení zaměstnání, byli nejednou vystaveni nepřijetnosti a pomluvám ze strany svého okolí. Všem těmto problémům musely ozdravné příslušné instituce, podpůrné fondy a pochopitelně i organizační složky ČsOL za

V roce v roce 1928 bylo registrováno celkem 10 345 invalidů, z nichž na území státu žilo 9 870 a v zahraničí 225. Pro legionáře, jejichž zdravotní stav byl nejvážnější, byla v letech 1919–1925 určena tzv. útlina legionářů-invalidů, umístěná na záměcku Leontýna u Křivoklátu. Nahradil ji nově zřízená a moderně vybavený Dornov čs. legionářů-invalidů na Jenerále v Šarce, jenž poskytoval přístřeší přibližně pěti desítkám legionářským invalidům. Pro legionáře a jejich rodiny sloužila i celá řada ozdravných a dalších ústavů na území celého Československa, a to nejen sociálních, ale i vzdělávacích a jiných.

Snímek z nástupu legionářských dětí na rekreačním táboře

Posluchači obchodní školy pro legionáře ve Studenci u Nového Jičína

Snímek účastníků ozdravného pobytu v legionářském táboře v Carmen Sylva v Rumunsku

MANIFESTAČNÍ SJEZDY ČSOL

Nejvýznamnější a nejpočetnější navštívené legionářské slavnosti za první republiky byly manifestační sjezdy. Mezi světovými válkami se v Praze podávalo uskutečnit celkem tři tyto organizačně náročné události. Jednalo se zároveň o největší setkání účastníků prvního odboje na jednom místě, k čemuž nikdy jindy v historii nedošlo. Sjezdy, které trvaly několik dní, byly spojeny s řadou doprovodných akcí. Hlavním programem bylo vždy slavnostní zasedání a průvod Prahou následujícího dne.

Den manifestačního průvodu byl zahajován v Památníku osvobození na Vítkově, odkud praporečnický ČSOL vyzvedl historické bojové prapory čs. legií a Italské domobrany. S nimi se následně odebrali na Vinohrady do Anglické ulice, kde se shromažďovalo čelo průvodu. K nim se přidali rovněž praporečnický Ústecký ČSOL a vybraných místních jednot. V roce 1928 se hlavní shromáždění táhlo v délce více než jednoho kilometru od ulice Škrétovy až po ulici Chodskou. (V roce 1947, kdy se do průvodu zapojili i příslušníci čs. zahraniční armády z druhé světové války, bylo nutné sešláditě prodloužit až na Florián). V době první republiky směřovaly manifestační průvody na Staroměstské náměstí z Pařížské ulice. Před dnes již neexistující Staroměstskou radnicí se nacházela čestná tribuna s největšími představiteli státu, zástupci spolků, ale i hosty ze zahraničí. Právě před nimi průvody o několika desítkách tisíc mužů ve stejnojmenných defilovkách a zde zaznívaly slavnostní projevy.

Shromáždění na Staroměstském náměstí v Praze u příležitosti I. manifestačního sjezdu ČSOL.

Vůbec I. manifestační sjezd byl konán od 29. června 1924 u příležitosti 10. výročí vypuknutí první světové války. Již předchozího dne byla v Mezihranské ulici slavnostně odhalena pamětní deska jednomu z nejpřednějších organizátorů čs. legií Jiřímu Klecanovi a v podvečer se ve

Při I. manifestačním sjezdu se prezentovaly i jednotlivé župy, v tomto případě Mladoboleslavská župa ČSOL.

V roce 1924 se legionáři vydali pozdravit prezidenta Masaryka na Pražský hrad, jehož III. nádvoří zcela zaplnili

Smetanově síni Obecního domu v Praze konal koncert České filharmonie za účinkování legionářského virtuosa Josefa Muziky. Slavnostní představení proběhla rovněž v Národním a Stavovském divadle. Dne 30. června se pak konal mohutný manifestační průvod, kterého se účastnilo více než 30 000 členů ČSOL. Ostatně průchod všech skupin průvodu Václavským náměstím trval plných 70 minut. Uspořádáním a bezchybným provedením I. manifestačního sjezdu prokázala ČSOL v třetím roce své existence nejen organizační schopnosti, ale i vnitřní jednotu.

Při sjezdech se mnohdy po letech setkávali spolubojovníci. Na tomto snímku jsou příslušníci 2. a 3. čs. střeleckého pluku ruských legií spolu s generály Sypovym a Kulvaševem.

Na kulturní program byly bohaté i následující manifestační sjezdy. V pořadí II. manifestační sjezd, konaný od 29. června do 2. července 1928, vyznal do veřejnosti důležitý signál vzrůstající síly celé organizace, což bylo v rozporu s předchozí znevažující kampaní v tisku, že činnost ČSOL upadá. Navýšení počtu účastníků z řad členů oproti prvnímu sjezdu o 10 000 mluvilo jasně proti tomuto tvrzení.

Na začátku července 1935 byl konán III. manifestační sjezd, který se v počtu účastníků vyrovnal tomu předchozímu. Konání dalšího sjezdu překazila druhá světová válka, a tak bylo možné uspořádat IV. manifestační sjezd až po jejím skončení v roce 1947. Sjezdy, který byl na dlouhá léta posledním, se však již nedožila řada členů ČSOL, kteří položili své životy ve svém druhém boji za svobodu své vlasti.

Cílem praporečnických manifestačních sjezdů byla pražské Staroměstské náměstí, kde se nacházela tribuna se slavnostními hosty

TISKOVÁ ČINNOST ČSOL

Již na prvním Všelegionářském sjezdu v Kartíně v lednu 1921 vznikla myšlenka nezávislého deníku, jenž by sloužil k obraně a šíření idejí prvního odboje. Vyvrcholením příprav byl závazek ruských legionářů z roku 1923 k úpisu nejméně 5 % tzv. sibiřských doplatků, čímž byl zajištěn základní kapitál. K záměru se přidaly i další podobně smýšlející nelegionářské organizace, jako např. Čs. obec učitelská, kterou zastupovala senátorka Františka Plamínková, či skupina „Čas“. Vzájemně bylo zahájeno tiskové desimní listu s názvem Národní osvobození. Hlavním představitel a duší deníku se stal Dr. Lev Sychrava, jenž stál v době první světové války u zrodu časopisu Československá samostatnost, který byl od počátku pověstnou hlasnou troubou Masarykovy zahraniční akce.

Dr. Lev Sychrava, šéfredaktor Národního osvobození

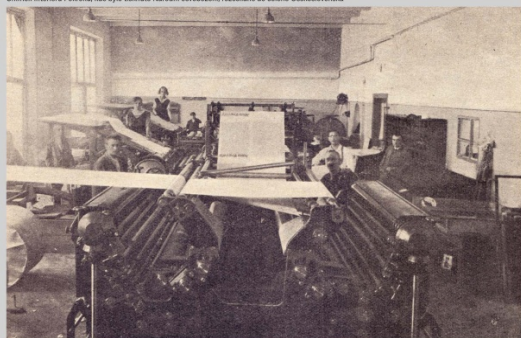
Národní osvobození bylo po celou dobu finančně odkázáno na předplatné a příjmy z inzercí. Zvláště členové ČSOL byli neúnavně nabádáni, aby předplatné včas a řádně zasílali, což se také dělo, neboť si legionáři potřebovali takového deníku uvědomovali.

Vydávání Národního osvobození si vyžádalo rovněž zakoupení tiskárny, která ČSOL vyšla celkem na 1 500 000 Kč a do které bylo nutno následně investovat téměř stejnou výši finančních prostředků na nákup modernějších strojů, mimo jiné rotačky a dvou amerických sázečích strojů. Tiskárna se zapsala do povědomí pod názvem Pokrok. Jejím úkolem však nebylo pouze vydávání Národního osvobození, jehož produkci tiskárna zveřejnila, ale tiskla i materiály a publikace ČSOL obecně.

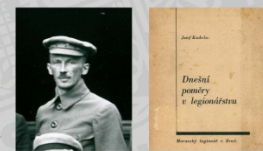
Za příspění Historického sboru při ČSOL, usilky i měšerá dily rozličných publikací a t. z. legií v Rusku

Snímek interiéru Pokroku, kde bylo tisknuto Národní osvobození, rozestlané do celého Československa

Z hlediska odborného zpracování boje čs. legií bylo důležitým počinem ustavení Historického sboru při ČSOL v roce 1927. Jeho úkolem bylo sbírat a shromažďovat písemné i jiné památky a dokumenty revolučního hnutí z první světové války a následně je s přednostním právem využívat předat k odborné archivaci. Sbor měl rovněž pečovat o vydávání pamětních a dokumentárních publikací, zejména u příležitosti výročí, a v neposlední řadě i organizovat programy oslav a akcí. V rámci pracovních skupin, které byly ustaveny pro každou z legií čs. zahraniční vojska, vyšla celá řada historických prací, často značného rozsahu.

Velmi úspěšným legionářským časopisem byl Moravský legionář, který od roku 1922 vydávala Brněnská župa ČsOL, poté, co ji o převzetí časopisu požádala Jednota ČsOL v Olomouci. Počet zainteresovaných žup se následně zvyšoval. Od října onoho roku vycházel Moravský legionář jako čtrnáctidenník, ale od jara 1923 již jako týdeník a v nadcházejících letech se dařilo zvětšovat jeho rozsah. Hlavním představitel brněnské tiskové činnosti byl Josef Kudela.

Josef Kudela za války, kdy byl členem OČANR na Rusi

Zatímco týdeník svůj název změnil na Legionářskou stráž, pod názvem Moravský legionář vycházela ediční řada brožur, která přibližovala životní osudy výjimečných osobností národních dějin a prvního odboje, ale také dějinné události či současné sociální otázky. Počty vydaných titulů bylo třeba brzy počítat na stovky.

Expedice knihotiskárny Pokrok